

SUMMARY

I. Zaitseva. The organization of distance learning in the high school: experience of Germany.

The article deals with the tendencies of distance education developments as an innovative technology which affords the people who wants to get knowledge in any sphere without constant visiting the establishment. This form of teaching is widely spread in Germany, West countries, is rapidly developing in Ukraine.

Key words: Internet, education, international net, innovation, multimedia, technologies, learning, development.

УДК 374.71(410)

С. М. Коваленко

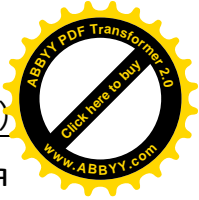
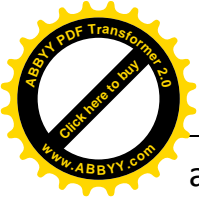
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ НАКОПИЧЕННЯ ТА ПЕРЕВЕДЕННЯ КРЕДИТІВ (CATS) В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті проаналізовано досвід упровадження схеми накопичення та переведення кредитів у системі вищої освіти Великої Британії, розкритоосновні завдання та принципи реалізації цієї схеми, висвітлено механізми співвідношення британської та європейської моделей кредитно-трансферної системи навчання, досліджено можливості та переваги застосування цієї схеми в освіті дорослих.

***Ключові слова:** вища освіта, система/схема накопичення та переведення кредитів, модуль, кредит, консорціум університетів, освіта дорослих.*

Постановка проблеми. Побудова європейського простору вищої освіти зумовила динамічні процеси євроінтеграції українського суспільства, зокрема приєднання України до Болонського процесу у 2005 р. Одним із завдань, яке постало перед вищою школою згідно з вимогами Болонської декларації, є упровадження системи академічних кредитів, аналогічної до європейської системи перезарахування кредитів (ECTS). Проте, незважаючи на 7-річний досвід реформування та активної модернізації національної системи вищої освіти в контексті вимог Болонських угод, у впровадженні цих змін не завжди спостерігається системність, а інколи відзначається хаотичність та не належна якість освітніх послуг. Крім того, вітчизняна система вищої освіти ще не до кінця має можливість реалізовувати всі переваги кредитно-модульного навчання, як це, наприклад, відбувається в більшості університетів Європи. Окреслені проблеми спонукають до більш ґрунтовного аналізу позитивного досвіду інших європейських країн, а саме Великої Британії. Саме ця країна була одним з ініціаторів процесу створення єдиного європейського освітнього простору, має значні досягнення у розробці механізму взаємного визнання

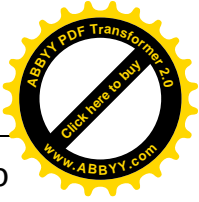
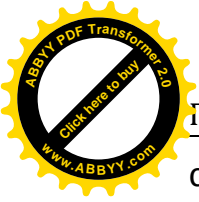
академічних успіхів студентів та їх кваліфікацій шляхом застосування кредитно-модульної системи навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Питання реформування британської системи вищої освіти на сучасному етапі з урахуванням новітньої освітньої парадигми та умов Болонської декларації, на нашу думку, ще не отримало достатньої уваги в дослідженнях вітчизняних педагогів. При цьому основна увага приділена в основному педагогічній освіті. Модернізацію вищої педагогічної освіти в Англії проаналізовано у працях В. Б. Гаргай, О. В. Глузмана, А. В. Парінова, Л. П. Пуховської, Н. П. Яцицин. Автори розглядають особливості проведення державних освітніх реформ вищої школи та їх значення для подальшого розвитку англійської педагогічної освіти. Таким чином, відсутність ґрунтовного дослідження питання реалізації кредитно-модульного підходу до навчання в галузі вищої освіти на прикладі британського досвіду зумовлює необхідність його проведення.

Мета статті – проаналізувати досвід британської системи вищої освіти щодо впровадження схеми накопичення і переведення кредитів з метою урахування основних досягнень у процесі модернізації національної вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що модульна структура побудови навчальних програм не є чимось зовсім новим для Великої Британії. Її почали активно впроваджувати ще з початку 70-х років ХХ ст., що стало альтернативою традиційним методам. Модуль (від лат. *modulus* – «міра») є логічно завершеним та відносно самостійним блоком навчальної інформації, сукупність модулів дозволяє розкрити зміст окремої навчальної теми чи дисципліни. Побудова навчальної програми за модульним принципом дозволяє студенту досить легко варіювати обсяг та зміст індивідуального курсу. При цьому, на думку британських учених, ефективність модульного підходу розкривається найбільш повно у короткострокових програмах або вузькопрофесійних курсах, орієнтованих на місцеві потреби [1, 64]. За такої умови виникає можливість більш гнучкої та порівняно швидкої перебудови навчальної програми шляхом заміщення необхідних блоків залежно від соціального замовлення. Саме принцип модуляризації навчальних курсів сприяв активному залученню британських університетів та коледжів подальшої освіти до програм підвищення професійної кваліфікації дорослих.

З 1986 року у Британії почали впроваджувати систему накопичення та переведення залікових одиниць або кредитів (*Credit Accumulation and Transfer Scheme*), яка стала важливим кроком державного реформування

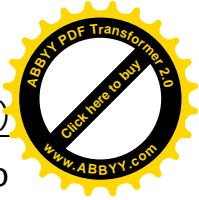
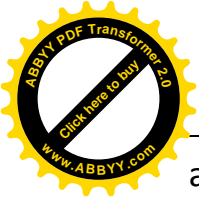

системи вищої освіти. Перша модель цієї системи була розроблена Радою з національних академічних нагород (CNAА) з метою упорядкування численних кваліфікацій у секторі вищої освіти – для кожного рівня було визначено певну кількість кредитів. Згодом, у 90-х роках ХХ ст., система накопичення та переведення кредитів (СНПК) широко використовується в інших ланках післясередньої освіти і поділяється на чотири групи: СНПК для вищої освіти, СНПК для вищих навчальних закладів Шотландії, СНПК для системи подальшої освіти, СНПК для вищої та подальшої освіти.

У контексті підписання Британією у 1999 році Болонської декларації, яка передбачає використання єдиної Європейської системи переведення кредитів (ECTS), перед навчальними закладами постало завдання адаптації вже існуючої системи до нової. При цьому не потрібно повністю змінювати механізм нарахування залікових одиниць: для тих ВНЗ, які вже тривалий час застосовують систему СНПК, достатньо буде розробити порядок переведення «власних» кредитів у «європейські».

Провідним принципом системи накопичення та переведення кредитів є принцип індивідуалізації навчання, що дає можливість студентів моделювати власну навчальну програму, набираючи необхідну для отримання сертифіката, диплома чи наукового ступеня кількість кредитів. При цьому термін проходження певного курсу може варіюватися від мінімального до невизначеного залежно від персонального бажання кожного окремого студента або об'єктивних обставин.

Вищі навчальні заклади Британії широко використовують практику об'єднання у так звані консорціуми для впровадження єдиної уніфікованої моделі системи залікових одиниць. Слід зауважити, що у Сполученому Королівстві не існує національної системи накопичення та переведення кредитів. Так, в Англії відомі два найбільші консорціуми: консорціум університетів Півночі (NUCCAT) та консорціум накопичення та переведення кредитів Південної Англії (SECC), в Уельсі діє консорціум університетів Уельсу (SQFW), відповідні консорціуми утворюють університети Північної Ірландії (NICATS) та Шотландії (SCOTCAT). Такий підхід забезпечує можливість для мобільності студентів, які у цьому випадку мають право комбінувати навчання одночасно в кількох ВНЗ. Якщо, наприклад, університет чи коледж не може задовольнити потреби студента у вивченні певної дисципліни, він може вивчати цей предмет в іншому вищому навчальному закладі, який входить до мережі закладів, що впроваджують цю систему за міжвузівською угодою. У цьому контексті Болонський процес дає змогу усунути кордони не тільки між навчальними закладами,

а й між країнами-партнерами, адже після адаптації британської СНПК до європейської кредитна система стане засобом сумісності та порівнюваності різних освітніх систем, своєю «спільною мовою», причому як на інституційному, так і на позаінституційному рівнях.

Слід зауважити, що кредитна система розглядається в Британії не тільки як інструмент виміру обсягу навчального навантаження та рівня навчальних досягнень студента. З 2001 року поряд із запровадженою кваліфікаційною шкалою вищої освіти була представлена національна кредитна шкала, що дає орієнтовний перелік основних умінь і навичок, які повинен продемонструвати студент після досягнення певного кредитного рівня для отримання конкретної кваліфікації. Єдина система кредитів і кваліфікацій, розроблена Агенцією з питань якості освіти (QAA), привела до єдиного знаменника відповідні кваліфікаційні шкали Англії, Уельсу і Північної Ірландії (EWNI).

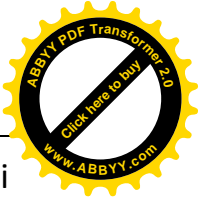
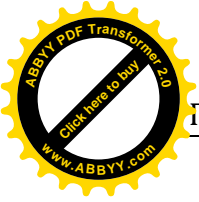
Основними завданнями СНПК є послідовне та детальне визначення вимог до отримання академічних кваліфікаційних нагород, сприяння стандартизації на рівні окремих навчальних закладів, забезпечення загальних для всіх принципів, за якими ВНЗ нараховують академічний кредит.

Основні *принципи* нарахування кредитів полягають у тому, що:

- кредит нараховується за досягнення результатів навчання;
- результати навчання вимірюються двома параметрами: кількістю кредитів та рівнем навчання;
- кількість кредитів визначається обсягом курсу навчання, які виражаються в умовних навчальних одиницях (за цією системою 1 кредит дорівнює 10 умовним годинам навчального часу) [2].

Основними елементами системи кредитів є:

- кредит – кількісний показник навчання, який присвоюється студенту як підтвердження достовірності досягнення результатів навчання;
- рівень кредиту – індикатор вимог до навчання, складності та глибини вивченого матеріалу, а також індикатор самостійності студента;
- критерії оцінки – опис параметрів, згідно з якими викладач визначає, що студент дійсно зміг продемонструвати досягнення результатів навчання;
- умовний навчальний час – кількість годин, які студент повинен витратити в середньому для досягнення затверджених для цього рівня результатів навчання; сюди відноситься все навчання, що стосується досягнення результату, основна практична робота, робота над проектом, самостійні заняття та час, який затрачається на оцінку знань;

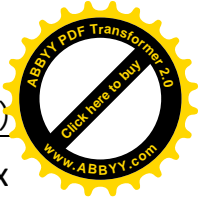
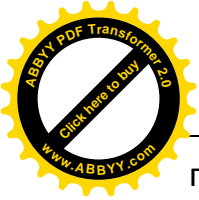

- дескриптор рівня – формулювання, що включає опис вимог, які ставляться до студента на кожному кредит-рівні;
- одиниця оцінки – чітко визначений набір логічно послідовних результатів навчання, що містить критерії їх оцінки, кількість та рівень нарахованих за нього кредитів;
- кваліфікація – сертифікація досягнень або компетенцій студента, що включає тип та назву підготовки і дозволяє студенту вступати і продовжувати рух в академічному і професійному планах [4, 10–12].

Механізм нарахування залікових одиниць залежить насамперед від форми навчання. Як правило, залікові одиниці за денною формою навчання включають аудиторні, лабораторні, практичні заняття та виробничу практику. Для студентів, які навчаються за напівзаочною чи дистанційною формою, кредити нараховуються також за самостійну роботу через менше загальне навантаження аудиторними заняттями. Одна залікова одиниця дорівнює десяти умовним навчальним годинам. Таким чином, для того щоб отримати сертифікат про вищу освіту, який передбачає накопичення 120 кредитів, необхідно виконати 1200 годин навчального навантаження, сертифікат чи диплом проміжної кваліфікації – 2400 годин, ступінь бакалавра з відзнакою – 3600 годин.

На думку багатьох британських учених та педагогів, схема накопичення залікових одиниць надає системі вищої освіти гнучкості, а також має більш широкі завдання, сприяючи значною мірою втіленню в життя концепції «неперервної освіти», оскільки таким чином «кожний зможе створити портфоліо своїх навчальних досягнень, що дасть можливість вільно рухатися в межах системи» [3, 71].

Більшість навчальних закладів вищої школи використовують систему нарахування залікових одиниць за попередній досвід навчання (Accreditation of Prior Learning), що передбачає присудження кредитів як за формальні (сертифіковані) курси, так і за неформальні (неакредитовані) випадки навчального досвіду (наприклад, навчання на робочому місці, досвід роботи у добровільній організації, різні форми проведення дозвілля). Оцінка попереднього досвіду найчастіше відбувається на основі представленого абітурієнтом *портфоліо*, що становить перелік основних періодів навчального досвіду на підставі певних доказів (робочих планів, рекомендаційних листів, звітів, матеріалів конференцій, характеристик з місця роботи). Матеріали портфоліо оцінюються спеціальною екзаменаційною комісією, яка визначає автентичність, якість та «свіжість» набутих знань і вмінь, що слугує підставою для нарахування певної кількості залікових одиниць. У деяких випадках для більш чіткого визначення обсягу набутих знань навчальні заклади можуть додатково

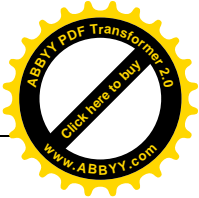
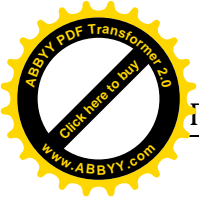
проводити співбесіди або екзамени. Під час визначення рівня попередніх знань навчальні заклади можуть ураховувати такі показники:

- «перехідний залік», тобто кредити, отримані в іншому навчальному закладі за вивчення курсу, що є частиною нової кваліфікації, яку абітурієнт збирається одержувати в даному навчальному закладі;
- залікові одиниці, нараховані за схемою оцінки попереднього досвіду, які не є безпосередньо частиною нової кваліфікації;
- кредити, нараховані за неформальні несертифіковані курси чи програми як професійного характеру (навчальний досвід на робочому місці), так і особистого плану (курси, орієнтовані на конструктивне проведення вільного часу, дозвілля) [4, 56–58].

Система оцінки попереднього досвіду передусім привернула увагу дорослих абітурієнтів. Більшість університетів заявили, що середній вік студентів, які проходять систему акредитації попереднього навчання, становить 25 років і старше. Найактивнішими споживачами виявилися безробітні, що потребують визначення попередніх навчальних досягнень для покращання перспектив працевлаштування, та особи, які бажають підвищити рівень професійної кваліфікації, скоротивши до мінімуму термін здобуття певного сертифіката.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що досягнення британської системи вищої освіти щодо реалізації основних вимог Болонської декларації (зокрема кредитно-модульний підхід) можуть стати корисним прикладом для модернізації вітчизняної системи вищої освіти. Проведене дослідження засвідчує, що кредитно-модульна система навчання надає системі вищої освіти ознак гнучкості, клієнто-орієнтованості, відкритості, а отже може стати ефективним інструментом збільшення студентського контингенту в нашій країні. Термін навчання визначається не роками, а кількістю академічних заліків, які треба скласти. За Європейською системою нарахування кредитів академічний рік відповідає 60 залікам. Вагомою перевагою кредитно-трансферної системи є те, що кредитні одиниці можуть діяти на всіх рівнях вищої освіти, включаючи неперервну освіту, сприяти підвищенню мобільності студентів не лише в межах національної системи освіти, а й на інтернаціональному рівні.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність. Перспективним напрямом подальшої наукової роботи можуть бути аналіз навчальних планів за напрямками і спеціальностями на матеріалі інших європейських освітніх систем, розробка системи рівневих індикаторів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Adult literacy in the Labour Market: a Literature Review. – Edinburgh : Stationery Office, 2001. – 45 p.
2. Credit accumulation and Transfer Scheme [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wikipedia.org/wiki/Credit_Accumulation_and_Transfer_Scheme.
3. Recent Thinking in Lifelong Learning – a review of the literature / [R. Edwards, P. Raggatt, R. Harrison and others]. – Suffolk : DfEE, 1998. – 56 p.
4. Scholten A. Accreditation of Prior Learning: a Background Report / A. Scholten, R. Teuwsen. – Hague : SDU, 2007. – 83 p.

РЕЗЮМЕ

С. Н. Коваленко. Опыт реализации системы накопления и передачи кредитов (CATS) в университетах Великобритании.

В статье проанализирован опыт внедрения схемы накопления и передачи кредитов в системе высшего образования Великобритании, раскрыты основные задачи и принципы реализации данной схемы, освещены механизмы соотношения британской и европейской моделей кредитно-трансферной системы обучения, исследованы возможности и преимущества применения данной схемы в образовании взрослых.

Ключевые слова: высшее образование, система/схема накопления и передачи кредитов, модуль, кредит, консорциум университетов, образование взрослых.

SUMMARY

S. Kovalenko. The experience of applying Credit Accumulation and Transfer System in the universities of Great Britain.

In the article the experience of applying Credit Accumulation and Transfer System in the universities of Great Britain is analysed, the main tasks and principles of the scheme are revealed, possible ways of correlation between British and European models of the Credit-Transfer System of leaning are described, prospects and advantages of the given scheme in adult education are researched.

Key words: higher education, Credit Accumulation and Transfer System, module, credit (unit), universities consortium, adult education.

УДК 371.315.6:51

А. В. Красуля

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФАНДРЕЙЗИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті висвітлено сутність основних понять дослідження управління диверсифікацією джерел фінансування університету в умовах ринкового середовища. Роз'яснено основні принципи, завдання та цілі фандрейзingu в державних університетах США та важливість його популяризації у ВНЗ України.

Ключові слова: фандрейзінг, паблік рілейшнз, благодійництво, меценатство, спонсорство, ендавмент, Асоціація випускників університету, глобалізація, неолібералізм.